

**Skupština Crne Gore
Parlamentarni institut
Istraživački centar**

Istraživački rad:

**Štampana glasila na jezicima nacionalnih manjina – pravni okvir, status i
politika finansiranja**

Podgorica, oktobar 2014. godine

Broj: 09/2014

Klas. br: 00-52/14-

Datum: oktobar 2014. godine

Pripremio: Istraživački centar – Parlamentarni institut

*Stavovi izrečeni u tekstu ne predstavljaju zvaničan stav Skupštine Crne Gore

Sadržaj

UVOD	4
BOSNA I HERCEGOVINA	6
ČEŠKA.....	6
ESTONIJA	7
FINSKA	8
GRUZIJA	9
HRVATSKA	9
LITVANIJA	11
MAĐARSKA	11
MAKEDONIJA.....	12
NORVEŠKA	12
NJEMAČKA	13
POLJSKA.....	14
RUMUNIJA	15
SLOVAČKA	15
SLOVENIJA	16
SRBIJA.....	16
ŠPANIJA	17
ŠVEDSKA	18
UJEDINJENO KRALJEVSTVO	20
IZVORI INFORMACIJA.....	21

UVOD

Jedno od osnovnih prava pripadnika manjinskih zajednica je, pored prava na obrazovanje, kulturu, službenu upotrebu jezika i pisma, i pravo na informisanje na maternjem jeziku. Ovo pravo je najčešće garantovano ustavom zemlje i regulisano zakonom. Stoga, od velike važnosti je da svako multietničko društvo stvara uslove u kojima pripadnici nacionalnih manjina mogu neometano uživati opšta građanska i posebna manjinska prava.

Pitanje informisanja nacionalnih manjina na sopstvenom jeziku regulisano je, dakle, nizom propisa koji regulišu ostvarivanje prava na javno informisanje nacionalnih manjina, te ratifikovanim međunarodnim dokumentima, poput Okvirne konvencije Savjeta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina¹ i Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima².

Cilj ovog istraživačkog rada je predstavljanje informacija u vezi sa statusom, funkcionisanjem i finansiranjem štampanih glasila na jezicima manjinskih naroda u zemljama regiona i pojedinim evropskim zemljama. U svrhu prikupljanja navedenih podataka, Istraživački centar Skupštine Crne Gore uputio je posredstvom mreže Evropskog centra za parlamentarna istraživanja i dokumentaciju (ECPRD) upitnik³ koji je sadržao pitanja definisana u skladu sa ciljem istraživanja. Takođe, informacije predstavljene u radu zasnivaju se na ustavnom okviru, zakonodavstvu koje reguliše status manjinskih naroda, kao i zakonodavstvu koje se odnosi na medije i slobodu izražavanja u zemljama koje su predmet analize, a sadrži odredbe koje se odnose na definisanje prava pripadnika manjinskih naroda kada je u pitanju sloboda izražavanja na manjinskom jeziku putem štampanih glasila.

U skladu sa prirodom prikupljenih podataka, Istraživački centar je sistematizovao i prezentovao informacije u vezi sa navedenom tematikom za sljedeće zemlje: Bosna i Hercegovina, Češka, Estonija, Finska, Gruzija, Hrvatska, Litvanija, Mađarska, Makedonija, Norveška, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Srbija, Španija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Pravni okvir i praksa koja se odnosi na ovo pitanje razlikuju se od zemlje do zemlje. U svim državama obuhvaćenim istraživanjem, izuzev Bosne i Hercegovine, postoje štampana glasila na jezicima nacionalnih manjina na lokalnom, regionalnom ili državnom nivou. Štampana glasila na jezicima nacionalnih manjina najčešće su u privatnom vlasništvu, s tim što u pogledu finansiranja, jedan broj zemalja obezbjeđuje sredstva u okviru državnog budžeta kao vrstu podrške informisanju na jezicima nacionalnih manjina. Na primjer, u Češkoj, Finskoj, Gruziji, Mađarskoj, Norveškoj, Poljskoj, Rumuniji, Sloveniji i Španiji država obezbjeđuje određena sredstva za podršku štampanim glasilima na jezicima nacionalnih manjina, uglavnom u vidu subvencija i grantova kroz programe nadležnih ministarstava. Takođe, u Švedskoj postoji poseban sistem za subvencionisanje štampe kojim upravlja vladina agencija Savjet za subvencionisanje štampe. U okviru tog sistema obezbijedene su subvencije i za glasila na manjinskim jezicima, pri čemu novine čiji je osnivač država ili opština nemaju pravo na subvencije.

---

¹ <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/157.htm>

² <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/148.htm>

³ ECPRD Request 2652, *Minority language newspapers*, October 2014.

Sa druge strane, u Njemačkoj i Makedoniji država ne obezbjeđuje finansijsku podršku štampanim glasilima na jezicima nacionalnih manjina, već se finansiraju iz sopstvenih izvora, najčešće putem donacija i članarina. U Litvaniji, najveći dnevni list na jeziku nacionalne manjine dobija podršku od zemlje porijekla te manjine, ali ne i podršku iz budžeta Litvanije, dok u Estoniji država može obezbijediti sredstva za određene publikacije nevladinih organizacija na jeziku manjina koje izlaze jednom do šest puta godišnje.

U nastavku dokumenta dat je narativni prikaz informacija u vezi sa materijom koja je predmet istraživačkog rada.

BOSNA I HERCEGOVINA

Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina⁴ u Bosni i Hercegovini definiše da pripadnici nacionalnih manjina u BiH imaju pravo na osnivanje radio i televizijskih stanica, izdavanje novina i drugih štampanih informacija na jezicima manjine kojoj pripadaju.

U Bosni i Hercegovini na državnom nivou nema dnevnih listova, nedeljnika niti mjesečnika na jezicima nacionalnih manjina. Povremeno se izdaju informativni bilteni na jezicima određenih nacionalnih manjina, koji su finansirani kroz projekte nevladinog sektora od strane pojedinih udruženja nacionalnih manjina.

Ovakve biltene izdaju udruženja sljedećih nacionalnih manjina: Romi, Albanci, Česi, Jevreji, Slovenci, Mađari, Ukrajinci i Italijani nacionalne manjine. Tako je *Jevrejski glas* bilten Jevrejske zajednice BiH, koji izlazi četiri puta godišnje.

ČEŠKA

Prema Zakonu o pravima pripadnika nacionalnih manjina⁵, nacionalna manjina predstavlja zajednicu građana Češke koji žive na teritoriji države a od ostatka stanovništva se razlikuju po zajedničkom etničkom porijeklu, kulturi i tradiciji, predstavljaju manjinu i istovremeno izražavaju volju i zajedničke napore u cilju očuvanja i razvoja sopstvenog identiteta, jezika, kulture i interesa zajednice. Osim toga, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na aktivno učešće u kulturnom, društvenom, ekonomskom i javnom životu, naročito u pogledu pitanja koja se tiču njih na lokalnom i regionalnom nivou, kao i na nivou države.

U Češkoj postoji niz publikacija koje izlaze na jezicima nacionalnih manjina, a njihovi osnivači su tzv. asocijacije/udruženja. Sve publikacije izlaze kao samostalne, izuzev novina na vijetnamskom jeziku koje predstavljaju dodatak drugom mjesečnom listu. Publikacije se finansiraju putem pretplata, subvencija države, subvencija države porijekla manjina i sl.

U tabeli u nastavku teksta predstavljena su izdvajanja za 2014. godinu iz Programa Ministarstva kulture Češke za podršku širenju informacija na jezicima nacionalnih manjina.

<i>Izdanje</i>	<i>Naziv publikacije</i>	<i>Iznos u eurima⁶</i>
Poljaci		
svakog drugog dana	<i>Glos ludu</i>	181.474
mjesečno	<i>ZWROT</i>	38.109,5
	ukupno	219.583
Bugari		
dvomjesečno	<i>Roden glas</i>	16.840
dvomjesečno	<i>Balgari</i>	24.607,8
	ukupno	41.448,6
Rusi		
mjesečno	<i>Ruské slovo</i>	58.071,6
dvomjesečno	<i>ARTĚK</i>	11.614,3
	ukupno	69.685,9

⁴Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, Službeni glasnik: 2/04

⁵ Act on Rights of Members of National Minorities

http://www.minelres.lv/NationalLegislation/Czech/Czech_Minorities_English.htm

⁶ U izvornom dokumentu iznos je dat u nacionalnoj valuti (češka kruna). Za konvertovanje iznosa češke kruna u euro korišćena je internet stranica www.oanda.com. (17.10.2014. godine, 1 EUR iznosio je 27,5201 CZK)

<i>Izdanje</i>	<i>Naziv publikacije</i>	<i>Iznos u eurima</i>
Ruteni		
kvartalno	<i>Podkarpatská Rus</i>	3.266,53
Ukrajinci		
mjesečno	<i>Porohy</i>	24.898,2
dvomjesečno	<i>Ukrajinský žurnál</i>	50.812,6
	ukupno	75.710,8
Romi		
pet puta godišnje	<i>Kereka</i>	45.549,9
dva puta godišnje	<i>Romano džaniben</i>	16.477,8
mjesečno	<i>Romano hangos</i>	31.830,5
	ukupno	93.858,2
Jevreji		
mjesečno	<i>Maskil</i>	7.984,84
Slovaci		
osam puta godišnje	<i>Slovenské dotyky</i>	50.449,7
mjesečno	<i>Listy Slovákov a Čechov</i>	50.449,7
	ukupno	100.899
Njemci		
dvonedjeljno	<i>Landeszeitung</i>	62.449,5
mjesečno	<i>Eghalánd Bladl</i>	2.359,16
	ukupno	64.858,7
Mađari		
	<i>Pragai Tükör</i>	37.528,8
	ukupno	
Grci		
dvomjesečno	<i>Kalimera</i>	9.327,75
	ukupno	9.327,75
Srbi		
dvomjesečno	<i>Srbské slovo</i>	19.962,1
Bjelorusi		
kvartalno	<i>Kryvija</i>	1.234,02
Vijetnamci		
mjesečno	<i>Vũnê lotosu</i>	14.517,9
	UKUPNO	759.867

ESTONIJA

Zakonom o kulturnoj autonomiji nacionalnih manjina⁷ uređen je pojam pripadnika nacionalne manjine, koji se odnosi na državljane Estonije sa prebivalištem na teritoriji Estonije koji pritom imaju trajne i dugoročne veze sa Estonijom i razlikuju se od ostalih državljana po etničkoj, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, kao i želji za očuvanjem svog identiteta i tradicionalnih obilježja, što im ovaj zakon i omogućava.

⁷ National Minorities Cultural Autonomy Act, Riigi Teataja I 2002, 62, 376
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519112013004/consolide>

Najveća etnička manjina u Estoniji su Rusi koji čine 80% od ukupnog broja manjina u Estoniji, u skladu sa podacima popisa iz 2011. godine, što je približno četvrtina ukupnog stanovništva Estonije.

Većina Rusa, Ukrajinaca i Bjelorusa, ali i mnogi Jevreji, koja živi u Estoniji smatraju sebe pripadnicima ruskog govornog područja. Ovaj termin odnosi se na uglavnom na bivše sovjetsko stanovništvo koje upotrebljava ruski jezik svakodnevno i koje se nastanilo van Rusije nakon raspada Sovjetskog Saveza. Međutim, ovaj termin ne definiše precizno njihovo etničko porijeklo, maternji jezik ili nacionalnost. Stanovništvo koje govori ruskim jezikom (uključujući i etničke Ruse) žive uglavnom u industrijskim gradovima na sjeveru i sjeveroistoku Estonije.

U Estoniji tradicionalno izlazi nekoliko novina na ruskom jeziku. Trenutno, to je jedan dnevni list, *Postimees na russkom jazõke* i nekoliko nedjeljnika (*MK Estonija*, *Den za Dnjom*, *Delovõje Vedomosti*). Takođe, postoji nekoliko regionalnih i lokalnih dnevnih novina i nedjeljnika koji izlaze na ruskom jeziku. Neke od tih novina izlaze samostalno dok su pojedine sastavni dio većih medijskih kuća. Najčitanije dnevne i nedjeljne novine na ruskom jeziku su u privatnom vlasništvu kompanija.

Sa druge strane, novine ili druge vrste publikacija manjih grupa i nevladinih organizacije koje čine manjine često dobijaju podršku iz budžeta Ministarstva kulture. Ove publikacije obično izlaze jednom do šest puta godišnje.

FINSKA

Ustav Finske⁸ predviđa da demokratija podrazumijeva pravo pojedinca da učestvuje i utiče na razvoj društva i svoje uslove života. Osim toga, državni organi su u obavezi da promovišu mogućnosti pojedinca za učešće u aktivnostima društva i utiču na odluke koje se tiču njih. Dalje, u skladu sa Ustavom, svi imaju pravo da upotrebljavaju sopstveni jezik, finski ili švedski, u postupcima pred sudom i drugim organima i da primaju zvanična dokumenta na tom jeziku, pri čemu Laponci, kao autohtono stanovništvo, kao i Romi i ostale grupe imaju pravo da održavaju i razvijaju svoj jezik i kulturu. Laponci u svom autohtonom području imaju jezičku i kulturološku samoupravu.

Dnevne novine *Lapin Kansa* koje izlaze na sjeveru Finske imaju poseban dodatak na laponskom jeziku. Novosti na laponskom jeziku objavljuju se u štampanoj i *online* verziji. Broj članaka na laponskom jeziku varira, s obzirom na to da je u uredništvu dnevnih novina *Lapin Kansa* zaposlen samo jedan novinar koji upotrebljava laponski jezik.

Objavljivanje vijesti na laponskom jeziku počelo je u januaru 2012. godine na inicijativu Organizacije Laponaca grada Rovaniemi.

U Finskoj, država obezbjeđuje finansijsku pomoć u cilju objavljivanja novosti na jezicima manjina. Finansijska pomoć može biti dodijeljena za finansiranje novina i internet stranica sa novostima koje se objavljuju na laponskom, švedskom, karelijskom ili romskom jeziku. Osim

---

⁸ Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 1112 / 2011 included)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>

toga, finansijska pomoć može biti obezbijedena za izdavanje publikacija na finskom ili švedskom jeziku, koje sadrže materijale i na jeziku manjskih naroda.

Finansijska pomoć u 2014. godini dodijeljena je za sljedeće novinske servise:

- Dnevni list *Lapin Kansa* dobio je podršku u iznosu od 40.000 eura za novosti na laponskom jeziku;
- Karelijsko jezičko društvo dobilo je 20.000 eura za izdavanje novina i uređivanje internet stranica sa novostima na karelijskom jeziku;
- *STT-Lehtikuva*, vodeća novinska agencija u Finskoj, dobila je najveći iznos finansijske pomoći u cilju objavljivanja novosti na švedskom jeziku.

GRUZIJA

Ustav Gruzije⁹ propisuje da se svi ljudi rađaju slobodni i da su jednaki pred zakonom bez obzira na rasu, boju, pol, religiju, političko ili drugo mišljenje, nacionalnu, etičku i socijalnu pripadnost, porijeklo, imovinu, titulu i mjesto boravišta. Takođe, propisuje da svako ima pravo da slobodno prima i prenosi informacije, izražava i širi sopstveno mišljenje usmenim, pisanim ili nekim drugim putem. Štaviše, u Ustavu se ističe da su građani Gruzije jednaki u socijalnom, ekonomskom, kulturnom i političkom životu bez obzira na njihovu nacionalnu, etičku, religijsku ili jezičku pripadnost.

U skladu sa univerzalno prihvaćenim principima i pravilima međunarodnog prava, građani imaju pravo da slobodno, bez diskriminacije ili miješanja, razvijaju njihovu kulturu, kao i da koriste maternji jezik privatno i javno. U skladu sa univerzalno prihvaćenim principima i pravilima međunarodnog prava, poštovanje manjinskih prava ne treba da bude suprotno suverenitetu, državnoj strukturi, teritorijalnom integritetu i političkoj nezavisnosti Gruzije.

Ministarstvo za kulturu, zaštitu spomenika i sport Gruzije finansira troje nedeljnih novina koje se objavljuju na nekom od manjinskih jezika, odnosno novine na jermenskom jeziku pod nazivom *Vrastan*, novine na azerbejdžanskom jeziku pod nazivom *Gurjistan* i novine na ruskom jeziku pod nazivom *Svobodnaya Gruzyia*. Navedene novine su nezavisne, odnosno ne funkcionišu u okviru nekog drugog lista.

U skladu sa dostupnim informacijama, u 2010. godini, za finansiranje navedenih novina izvojeno je 20.288 eura¹⁰, od čega 13.525 eura iz sredstava Ministarstva za kulturu, a ostatak iz Fonda za rezerve predsjednika Gruzije.

HRVATSKA

U Hrvatskoj, pitanje informisanja nacionalnih manjina na sopstvenom jeziku je regulisano *Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina*¹¹ koji definiše da pripadnici nacionalnih manjina radi očuvanja, razvoja, promovisanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta mogu osnivati udruženja, fondacije, te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog informisanja, kulturne, izdavačke, muzejske, arhivske, bibliotečke i naučne djelatnosti. Republika Hrvatska, jedinice lokalne samouprave i područne (regionalne) samouprave, u

⁹ Constitutional Law of Georgia No 3710 of 15 October 2010 - LHG I, No 62, 5.11.2010, <http://csb.gov.ge/uploads/2081806.pdf>

¹⁰ 1€=0,45 GEL, 13.10.2014 <http://www.oanda.com/currency/converter/>

¹¹ <http://www.sabor.hr/ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina> (pristupljeno 7.10.2014)

skladu s mogućnostima, finansiraju djelovanje ovih institucija. Udruženja, fondacije i ustanove mogu u nazivu navesti da su nacionalne manjine njihovi osnivači. Takođe, zakonom je predviđeno da, u cilju ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina na informisanje putem novina, te radija i televizije na pismu i jeziku nacionalne manjine pripadnici nacionalnih manjina, njihova vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina, njihova udruženja mogu obavljati djelatnost javnog informisanja (izdati novine, proizvoditi i emitovati radio i televizijske programe i obavljati djelatnost novinskih agencija) u skladu sa zakonom.

Savjet za nacionalne manjine, kao krovno tijelo nacionalnih manjina na državnom nivou koje se bavi cjelovitom manjinskom problematikom, raspoređuje sredstva državnog budžeta koja se obezbjeđuju za potrebe nacionalnih manjina. Korisnici sredstava podnose Savjetu godišnje izvještaje o trošenju sredstava koja su im dodijeljena iz državnog budžeta, o čemu Savjet izvještava Vladu Republike Hrvatske i Hrvatski sabor.

U Republici Hrvatskoj izlazi veliki broj (preko 50) štampanih novina na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Od ukupno 22 nacionalne manjine u Hrvatskoj, njih 19 je organizovalo svoje manjinske institucije i sve imaju izdavačku djelatnost, koja se najvećim dijelom finansira iz sredstava državnog budžeta. Izdavačka djelatnost obuhvata gotovo sve vrste novinskih izdanja, a neke od manjina izdaju i po više različitih štampanih glasila. Veći broj manjina uz list za odrasle ima i posebno izdanje za djecu.

Zbog velikog broja manjinskih publikacija u nastavku su navedeni osnovni podaci o nekoliko karakterističnih publikacija u Republici Hrvatskoj.

Najrazvijeniju izdavačku djelatnost ima italijanska nacionalna manjina. Za pripadnike italijanske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, Republici Sloveniji i za pretplatnike u Republici Italiji izdaju se četiri publikacije i to: dnevni list *La voce del popolo*, dvonedjeljnik *Panorama*, dvonedjeljnik za djecu *L'arcobaleno*, te književna revija *La Battana* koja izlazi tromjesečno.

Srpska nacionalna manjina ima ukupno šest novinskih izdanja: nedjeljnik *Novosti*, dvomjesečnik *Prosvjeta*, mjesečni dječji list *Bijela pčela*, mjesečne novine *Identitet*, dvomjesečni list *Izvor* i *Privrednik*, mjesečnik koji izlazi kao prilog nedjeljnom listu *Novosti*.

Ostale manjine imaju nedjeljne (Česi), mjesečne, dvomjesečne ili tromjesečne novine.

Osnivači publikacija na jezicima manjinskih naroda su manjinske institucije (vijeća, udruženja/NVO i dr), pa je tako izdavanje italijanskih novina pokrenula Italijanska unija koja predstavlja italijansku nacionalnu manjinu i koja je osnovala nezavisnu novinsko izdavačku agenciju „Edit“.

Kod srpske nacionalne manjine, izdavači/osnivači listova su srpske manjinske institucije: nedjeljnik *Novosti* izdaje Srpsko narodno vijeće (SNV), list *Prosvjetu* i dječji list *Bijela pčela* izdaje Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, mjesečnik *Identitet* izdaje NVO Srpski demokratski forum, list *Izvor* izdaje Zajedničko vijeće opština, a izdavač *Privrednika* je NVO Srpsko privredno društvo Privrednik i Srpsko narodno vijeće.

Publikacije ostalih nacionalnih manjina takođe izdaju nevladine organizacije/udruženja tih manjina ili njihove izdavačke kuće (Česi – NIU Jednota) čiji su osnivači manjinska udruženja.

Sve manjinske publikacije u Hrvatskoj izlaze kao samostalna izdanja, a najvećim dijelom su financirane iz državnog budžeta. Sredstva za svaku pojedinačnu publikaciju na osnovu utvrđenih i javno objavljenih kriterijuma raspoređuje Savjet za nacionalne manjine. Pojedine manjine dobijaju dio sredstava i od matičnih zemalja, a dio sredstava za neke od publikacija ostvaruje se i njihovom prodajom.

LITVANIJA

Ustavom Litvanije¹² predviđeno je da etničke zajednice imaju pravo na održavanje sopstvenog jezika, kulture i običaja. Etničke zajednice građana nezavisno vode poslove u vezi sa sopstvenom etničkom kulturom, obrazovanjem i međusobnom saradnjom i dobijaju podršku države.

U skladu sa rezultatima popisa stanovništva 2011. godine u Litvaniji, oko 15,8% stanovništva Litvanije čine nacionalne manjine, od čega 6,6% Poljaci, 5,8% Rusi, dok ostatak čine Bjelorusi, Ukrajinci, Jevreji, Tatari, Njemci, Romi itd.

U Litvaniji postoji nekoliko štampanih medija i publikacija koje izlaze na jezicima nacionalnih manjina: 17 na ruskom (više od 11.000 primjeraka godišnje) i tri na poljskom (1.000 primjeraka), kao i osam magazina i periodičnih publikacija na ruskom jeziku i tri na poljskom.¹³ Pojedina izdanja štampanih medija izlaze samostalno, dok druga izlaze u okviru neke druge publikacije, na primjer rusko izdanje litvanskih dnevnih novina *Respublika*.

Sve publikacije izdaju privatna društva sa ograničenom odgovornošću. Najveći poljski dnevni list dobija podršku Gornjeg doma poljskog Parlamenta (Senat) kroz nevladinu organizaciju *Wspólnota Polska*.

MADARSKA

U skladu sa Ustavom Mađarske¹⁴, predstavnici različitih nacionalnosti koji žive na teritoriji Mađarske predstavljaju sastavni dio države. Svaki građanin Mađarske koji pripada nacionalnoj manjini ima pravo na slobodno izražavanje i očuvanje sopstvenog identiteta. Nacionalne manjine koje žive na teritoriji Mađarske imaju pravo na osnivanje manjinskih samouprava na lokalnom i nacionalnom nivou.

U smislu Zakona o pravima nacionalnih manjina¹⁵, nacionalna i etnička manjina je svaka etnička grupa koja na teritoriji Mađarske živi najmanje jedan vijek, koja je u odnosu na stanovništvo zemlje u bročanoj manjini, čiji su članovi mađarski državljani a od ostalog dijela stanovništva razlikuju se po sopstvenom jeziku, kulturi i tradiciji i istovremeno izražavaju svijest o zajedničkoj pripadnosti, što ima za cilj očuvanje pomenutih vrijednosti i zaštitu interesa ovih zajednica.

U skladu sa Zakonom o pravima nacionalnih manjina u Mađarskoj, u Mađarskoj su prepoznate sljedeće nacionalnosti: jermenska, bugarska, hrvatska, njemačka, grčka, poljska,

---

¹² Constitution of the Republic of Lithuania <http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>

¹³ Podaci su iz 2011. godine.

¹⁴ The Fundamental Law of Hungary (the Fundamental Law of Hungary shall enter into force on 1 January 2012) <http://www.kormany.hu/download/a/1c/11000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>

¹⁵ Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)

romska, rumunska, rusinska, srpska, slovačka, slovenačka i ukrajinska. Zakon garantuje pravo na prikupljanje informacija na jednom od maternjih jezika iz štampanih i elektronskih medija, kao i obezbjeđenje programa na manjinskim jezicima koji se emituju putem javnih radio ili televizijskih kanala.

Publikacije imaju sljedeće nacionalne samouprave:

- na dnevnom: njemačka (*online*),
- na nedjeljnom: hrvatska i slovačka,
- na mjesečnom nivou: bugarska i poljska,
- na kvartalnom nivou: ukrajinska nacionalna samouprava.

Navedene publikacije su nezavisne, odnosno ne funkcionišu u okviru nekog drugog lista. Država obezbjeđuje finansijsku podršku nacionalnim i lokalnim samoupravama iz državnog budžeta kroz budžet Ministarstva za ljudske resurse.

MAKEDONIJA

U Makedoniji postoje nedjeljne i dnevne novine koje izlaze na jezicima nacionalnih manjina, i to na albanskom i turskom jeziku. Na albanskom jeziku izlaze dnevne novine „*Koha*”, koje funkcionišu kao samostalan list.

Na turskom jeziku izlazi nedjeljnik „*Zaman*” koji funkcioniše samostalno.

Osim toga, na turskom jeziku izlazi nedjeljnik „*Yeni Balkan*” koji takođe funkcioniše samostalno, finansira se iz sopstvenih izvora i uz podršku turske vladine agencije.

NORVEŠKA

Laponci imaju nekoliko jezika, od kojih je najviše u upotrebi sjevernolaponski jezik. Trenutno postoje dva lista koja su namijenjena populaciji Laponaca. Jedan od listova, *Avvir*, izlazi na sjevernolaponskom jeziku, drugi, *Sagat*, na norveškom. Međutim, ne postoje novine koje izlaze na laponskim jezicima koji su u manjoj upotrebi, izuzev pojedinih djelova na tim jezicima u ostalim novinama.

List *Avvir* je dnevni list u vlasništvu dvije medijske kuće (*Nordavis AS* and *Finnmark Dagblad*), a učešće u vlasništvu ima i organizacija Laponaca *Norske Reindriftsamers Landsforbund*. Ovaj list osnovan je 2007. godine ujedinjenjem dva lista koja su izlazila na laponskom jeziku. List *Sagat* osnovan je 1956. godine i izlazi pet dana sedmično i ima nekoliko osnivača.

Osim toga, postoje novine *Ruijan Kaiku* namijenjene populaciji Kveni. Ove novine objavljuju se na tri jezika – kvenskom, finskom i norveškom. Kveni su jedna od nacionalnih manjina u Norveškoj. Takođe su zastupljeni na sjeveru Švedske i u Finskoj. Novine su osnovane 1995. godine, izlaze svake pete sedmice i u vlasništvu su medijskih kuća *Nordavis AS* (66 %) i *Norske Kveners Forbund* (34 %).

Listovi *Sagat* i *Avvir* dobijaju sredstva od države koja se dodjeljuju u skladu sa Rezolucijom o podršci novinama koje izlaze na laponskom jeziku u okviru programa Ministarstva kulture za podršku medijima. Svrha grantova za novine na laponskom jeziku je priprema demokratske rasprave, formiranja mišljenja i razvoja jezika u laponskom društvu. Program podrške

zasnovan je na rezoluciji Parlamenta o godišnjem budžetu.¹⁶ Novine dobijaju i redovnu podršku ostalih javnih medija.

NJEMAČKA

Na teritoriji Savezne Republike Njemačke prepoznato je nekoliko jezika nacionalnih manjina u skladu sa Aktom o Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima Savjeta Evrope od 5. novembra 1992. godine i na osnovu Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Danski jezik - U njemačkoj saveznoj državi Šlezvig-Holštajn živi približno 50.000 Danaca koji su prepozanti kao nacionalna manjina. Većina njih govori danskim jezikom. Regionalne dnevne novine *Flensburg Avis*, u kojima su dvije trećine sadržaja na danskom jeziku a jedna trećina na njemačkom, imaju tiraž od 5.500 primjeraka i izlaze pet dana sedmično, od ponedjeljka do petka. Izdavač je društvo sa ograničenom odgovornošću *Flensburg Avis AG*, čiji se budžet sastoji od sopstvenih prihoda i godišnjeg granta danske Vlade koji iznosi oko tri miliona eura. Njemačka ne obezbjeđuje nikakvu vrstu podrške.

Frizijski jezik - Na sjeveru savezne države Šlezvig-Holštajn frizijski jezik upotrebljava oko osam do deset hiljada stanovnika. Sater-frizijski jezik upotrebljava oko 2.000 stanovnika savezne države Donja Saksonija. Trenutno ne postoji nijedan list koji izlazi na frizijskom jeziku. Približno jednom mjesečno lokalne novine koje izdaje *Schleswig-Holsteinischer Zeitungsverlag* u Sjevernoj Friziji sadrže stranu na kojoj se objavljuju tekstovi na frizijskom jeziku i niskom njemačkom jeziku (*Niederdeutsch, Low German*). Takođe, postoji niz periodičnih publikacija koje izlaze u potpunosti ili djelimično na frizijskom jeziku.

Niski njemački jezik: Niski njemački jezik upotrebljava se u oblasti Bremena, Hamburga, Meklenburg-Zapadne Pomeranije, Donje Saksonije i Šlezvig-Holštajna i sjevernim djelovima Brandeburga, sjevernog dijela Rajna-Vestfalije i Saksonije-Anhalt. Gotovo 2,6 miliona ljudi smatra sebe veoma dobrim ili dobrim u poznavanju nisko njemačkog jezika. Udruženje *Quickborn* koje je osnovana u Hamburgu 1904. godine i ima nacionalni domet izdaje istoimenu periodičnu publikaciju na ovom jeziku više od hiljadu godina. Kvartalna publikacija sadrži članke, analize, izvještaje i novosti. Udruženje obezbjeđuje finansisjka sredstva putem članarina i donacija.

Romski jezik - U Njemačkoj živi oko 70.000 njemačkih Sinta i Roma, od čega većina njih govori romskim jezikom. U javnosti, u školama i na poslu, međutim, oni upotrebljavaju njemački jezik. Sa druge strane, nastoje da sopstveni jezik prenesu na naredne generacije. Na romskom jeziku izlazi kvartalni list (dvojezično izdanje, na romskom i njemačkom jeziku) koji izdaje udruženje *Verein Roma Oberwart*. Novine sadrže članke u vezi sa historijom, jezikom i kulturom Roma. Udruženje je osnovano 1989. godine. U Njemačkoj postoji samo jedan specijalizovani časopis na romskom jeziku koji objavljuje studije u vezi sa kulturom, osnovan 1977. godine, koji izdaje *Universitätsverlag Winter Heidelberg*.

Lužički jezik - Lužičani u Njemačkoj žive u Gornjoj i Donjoj Lužici i Brandeburgu. U Gornjoj Lužici trenutno živi oko 40.000 Lužičana, u Donjoj 20.000, pri čemu više od polovine njih aktivno upotrebljava maternji jezik. Dnevne novine *Serbske Nowiny* u Gornjoj Lužici i

---

¹⁶ Norwegian Ministry of Culture: Support schemes (state aid) for the media, Grants for Sami newspapers <http://www.regjeringen.no/en/dep/kud/selected-topics/Film-and-media/Support-schemes-state-aid-for-the-media.html?id=766352>

nedjeljne novine *Nowy Casnik* u Donjoj Lužici redovno izlaze na lužičkom jeziku. Dnevne novine izdaje društvo sa ograničenom odgovornošću *Domowina-Verlag* u Baucenu pet puta sedmično a podržava Fondacija lužičkog naroda. Novine imaju oko 2.000 pretplatnika. Nedjeljnik je osnovan 1954. godine kao nezavisni nedjeljni list. Takođe ga objavljuje DOO *Domowina Verlag* i dostupan je putem pretplate ili u određenim radnjama u Kotbusu i susjednim mjestima na sjeveru zemlje.

POLJSKA

Ustavom Poljske¹⁷ predviđeno je pravo nacionalnih manjina na očuvanje tradicionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta i običaja. Pripadnici nacionalnih manjina u Poljskoj imaju pravo da učestvuju u rješavanju pitanja u vezi sa njihovim identitetom.

U Poljskoj se nacionalnom manjinom smatra grupa poljskih građana koja se u suštini razlikuje od ostataka stanovništva Poljske po sopstvenoj tradiciji, kulturi i jeziku. Osim toga, nacionalne manjine moraju posjedovati volju da očuvaju sopstvenu tradiciju, jezik i kulturu. Zakon o nacionalnim i etničkim manjinama i regionalnim jezicima¹⁸ propisuje da su na području Poljske zastupljene sljedeće nacionalne manjine: Bjelorusi, Česi, Litvanci, Njemci, Jermeni, Rusi, Slovaci, Ukrajinci i Jevreji.

U Poljskoj se ne izdaju časopisi na jeziku nacionalnih manjina koji su dostupni na cijeloj teritoriji Poljske, već samo lokalni časopisi.

Najveći tiraž imaju sljedeći nedjeljnici nacionalnih manjina:

- *Wochenblatt.pl* (5.500);
- *Nasze Słowo* (3.000);
- *Niwa* (1.400).

Dvonedjeljna publikacija:

- *Aušra* (1.000)

Mjesečni časopisi:

- *Život* (2.100);
- *Pomerania* (1.200);
- *Słowo Żydowskie/Dod Jidysze Wort* (1.200).

Osnivači časopisa su udruženja nacionalnih manjina. Svi navedeni časopisi su nezavisni, odnosno ne funkcionišu u okviru nekog drugog lista.

Navedeni časopisi se finansiraju iz privatnih izvora i putem subvencija koje dobijaju od Ministarstva za administraciju i digitalizaciju. U skladu sa Zakonom o nacionalnim i etničkim manjinama i regionalnim jezicima, država treba da obezbijedi grantove za časopise koje objavljuju nacionalne i etničke manjine.

---

¹⁷ Constitution of Poland (Dziennik Ustaw No. 78/1997):

<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>

¹⁸The Regional Language, National and Ethnic Minorities Act (Dziennik Ustaw No. 17, item. 141, with the amendment of 2005, No. 62, item 550): http://ksng.gugik.gov.pl/english/files/act_on_national_minorities.pdf

Tabela: Iznosi subvencija koje daje Ministarstvo za administraciju i digitalizaciju za časopise na jezicima manjina u 2013. godini¹⁹

Naziv publikacije	Grant, €	Privatni izvori finansiranja,€
<i>Wochenblatt.pl</i>	102.575	118.516
<i>Nasze Slowo</i>	100.190	71.230
<i>Niwa</i>	117.365	24.639
<i>Aušra</i>	66.793	26.779
<i>Život</i>	52.480	14.824
<i>Pomerania</i>	52.480	19.146
<i>Słowo Żydowskie / Dod Jidyse Wort</i>	57.251	18.782

RUMUNIJA

Ustav Rumunije²⁰ predviđa da država prepoznaje i garantuje prava licima koja pripadaju nacionalnim manjinama na očuvanje, razvoj i izražavanje sopstvenog etničkog, kulturnog, jezičkog i religijskog identiteta.

U Rumuniji na državnom nivou postoji veliki broj štampanih medija na jezicima nacionalnih manjina, oko 50 njih, koji uglavnom funkcionišu na samostalnoj osnovi u vidu nedjeljnih ili mjesečnih izdanja u oblasti politike i kulture. U pogledu finansiranja, za publikacije na jeziku nacionalnih manjina mogu biti dodijeljene subvencije iz državnog budžeta. Takođe, za finansiranje ovih publikacija koriste se sponzorstva iz unutrašnjih izvora (privatne organizacije i fondacije, političke partije) ili vanjskih izvora (javne ili privatne institucije).

SLOVAČKA

U Slovačkoj se objavljuje niz publikacija na jezicima nacionalnih manjina zbog visokog procenta manjina u državi. Ove publikacije ne objavljuju se na državnom nivou, a vlasnici su uglavnom privatne kompanije koje dobijaju podršku iz državnog budžeta.

U prethodnoj godini objavljene su 1.802 publikacije od čega 79% na slovačkom jeziku. Na engleskom jeziku objavljeno je 3,5% publikacija, na mađarskom jeziku 2,4%, a na slovačko-mađarskom 3,4%.

Na rutenskom i poljskom jeziku izlaze tri publikacije, na ukrajinskom jeziku dvije, na njemačkom šest, a na češkom četiri publikacije. Publikacije na romskom jeziku ne postoje, izuzev publikacija koje su izlaze dvojezično, na slovačkom i romskom. Dnevne novine izlaze samo na mađarskom jeziku, a mjesečne na njemačkom i poljskom.

Osnivači ovih publikacija, koje uglavnom izlaze samostalno, su izdavačke kuće, opštine ili nevladine organizacije. Publikacije se finansiraju iz privatnih izvora, ali manjine mogu zatražiti podršku od države.

¹⁹ 1€=4.18PLN, 14.10. 2014. <http://www.oanda.com/currency/converter/>

²⁰ Constitution of Romania http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=2#t2c1s0a15

SLOVENIJA

U Sloveniji su zvanično priznate dvije tradicionalne nacionalne manjine - italijanske i mađarske nacionalne zajednice - kao i posebne romske etničke zajednice. Sve tri manjine su zaštićene Ustavom Republike Slovenije (čl 64 i 65 Ustava).

Novinskom izdavačkom djelatnošću *autohtone italijanske etničke zajednice* bavi se izdavačka kuća „Edit“ u Rijeci, Hrvatskoj, koja ima dopisničku agenciju „AIA“ u Kopru, Sloveniji. „Edit“ koji izdaje dnevni list *La Voce del Popolo* se kofinansira iz budžeta Republike Slovenije, dok agenciju u Kopru u cjelini finansira Republika Slovenija. U etnički mješovitom području izdaje se nekoliko kulturno informativnih listova, poput: *LA Citta*, *Il Mandracchio*, *Lasa Pur Dir*, *Il Trillo*, kao i ostale povremene publikacije. Sve publikacije su nezavisne i ne funkcionišu u okviru nekog drugog dnevnog lista, nedeljnih ili mjesečnih novina.

EDIT je novinsko - izdavačka kuća italijanske nacionalne zajednice koja živi u Republici Hrvatskoj i Republici Sloveniji, ostvarujući njeno pravo na informisanje na italijanskom jeziku. Osnivač ove izdavačke kuće je *Unione Italiana* sa sjedištem u Rijeci. EDIT je osnovana kao Novinsko izdavačka kuća EDIT Rijeka - Fiume odlukom Italijanske Unije za Istru i Rijeku (UIIF) dana 2. februara 1952. Dana 13. februara 1959. Italijanska Unija za Istru i Rijeku donijela je Odluku o objedinjavanju poduzeća "EDIT" i poduzeća "La Voce del Popolo", čiji su ondašnji osnivači bili Narodni Odbori grada Rijeke, Pule i Kopra. Na osnovu odluke Vlade Republike Hrvatske (Ur.broj. 5030104-01-2), dana 27. novembra 2001. sklopljen je Ugovor kojim

Zavod za pružanje usluga informisanja *autohtone mađarske etničke zajednice* u Lendavi, Sloveniji, redovno izdaje nedjeljni list na mađarskom jeziku, *Népújság*, koji se u potpunosti finansira iz sredstava državnog budžeta. To je nezavisna publikacija koja ne funkcioniše u okviru nekog drugog lista.

Unija Roma u Sloveniji preko Romskog informativnog centra izdaje časopis na romskom jeziku pod nazivom *Romano Them (Svijet Roma)* od 1996. godine. Romsko društvo Romani Union izdaje od 2010. godine časopis za djecu pod nazivom *Mini multi*. Takođe, Romsko Društvo *Anglunipe* izdaje od 2011. godine časopis pod nazivom *Romano Lil*. Romski akademski klub izdaje časopis *Projektne novine*, koje predstavljaju projekat Akademskog kluba Roma Murska Sobota u okviru projekta Podizanje socijalnog i kulturnog kapitala u sredinama gdje žive pripadnici romske zajednice (od 2011. godine). To je nezavisna publikacija koja ne funkcioniše u okviru nekog drugog nedjeljnog lista i finansira se iz sredstava državnog budžeta koja Republika Slovenije izdvaja za romsku zajednicu.

SRBIJA

Ustavom Republike Srbije²¹ utvrđeno je da pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih predstavnika, učestvuju u odlučivanju ili sami odlučuju o pojedinim pitanjima vezanim za svoju kulturu, obrazovanje, obavještanje i službenu upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom. Radi ostvarenja prava na samoupravu u kulturi, obrazovanju, obavještanju i službenoj upotrebi jezika i pisma, pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati svoje nacionalne savjete, u skladu sa zakonom.

Nedavno donešen *Zakon o javnom informisanju i medijima*²² u Srbiji, usvojen po hitnom postupku zbog potrebe usaglašavanja medijske regulative Republike Srbije sa propisima Evropske unije u trenutnoj fazi postupka pridruživanja, predviđa, između ostalog, da Republika, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave obezbjeđuju dio sredstava, putem sufinansiranja, ili drugih uslova za rad medija koji objavljuju informacije na jezicima

²¹ <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=ustav>

²² "Sl. Glasnik" br. 83/14

nacionalnih manjina, a sve u cilju informisanja na maternjem jeziku i njegovanju sopstvene kulture i identiteta.

Usvojenim odredbama predviđeno je da se u budžetima Republike, autonomne pokrajine i jedinica lokalne samouprave obezbjeđuje dio sredstava za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja i da se ta sredstva raspoređuju raspisivanjem javnih konkursa i pojedinačnim davanjima, na osnovu primjene principa nediskriminacije i primjenom pravila o dodjeli državne pomoći i zaštiti konkurencije. Takođe, navedeno je da se za pojedinačna davanja može opredijeliti najviše 5% sredstava od ukupno opredijeljenih sredstava za ostvarivanje javnog interesa putem javnih konkursa (član 17). Ova sredstva, mogu se rasporediti odlukom rukovodioca organa nadležnog za poslove javnog informisanja, koja se donosi bez sprovođenja javnog konkursa. Iznos pojedinačnog davanja ne može biti veći od 20% iznosa koji je propisan za javne nabavke male vrijednosti (Član 27).

Republika Srbija ostvaruje javni interes u oblasti javnog informisanja isključivo omogućavanjem nacionalnim savjetima nacionalnih manjina da osnivaju ustanove i privredna društva radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku nacionalne manjine, odnosno fondacije radi ostvarivanja opštekorisnog cilja unapređenja javnog informisanja na jeziku nacionalne manjine, u skladu sa zakonom. (član 16 stav 3)

Finansiranje medija čiji su osnivači nacionalni savjeti nacionalnih manjina, uređuje se *Zakonom o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina*²³, koji reguliše položaj nacionalnih savjeta nacionalnih manjina. Zakonom je predviđeno da nacionalni savjeti, preko svojih organa samostalno osnivaju ustanove, udruženja, fondacije i privredna društva u oblastima kulture, obrazovanja, obavještavanja i službene upotrebe jezika i pisma. Istim zakonom se definiše da nacionalni savjet može samostalno ili sa drugim pravnim licem osnivati ustanove i privredna društva za obavljanje novinsko izdavačke i radio-televizijske djelatnosti, štampanja i reprodukcije snimljenih medija i vršiti prava i obaveze osnivača.

*Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina*²⁴ propisuje da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na potpuno i nepristrasno obavještenje na svom jeziku, uključujući pravo na izražavanje, primanje, slanje i razmjenu informacija i ideja putem štampe i drugih sredstava javnog obavještavanja. Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da osnivaju i održavaju medije na svom jeziku. Takođe, zakon predviđa osnivanje *Fonda za podsticanje društvenog, ekonomskog kulturnog i opšteg razvoja nacionalnih manjina*, te da će Fond učestvovati u finansiranju aktivnosti i projekata iz budžetskih sredstava vezanih za poboljšanje položaja i razvijanje kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina. Dodatno, pripadnici nacionalnih manjina mogu izabrati nacionalne savjete radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti upotrebe jezika i pisma, obrazovanja, informisanja i kulture, koji se finansiraju iz budžeta i donacija.

ŠPANJA

U Španiji postoji veliki broj dnevnih, nedjeljnih i mjesečnih novina koje izlaze na jezicima nacionalnih manjina (katalonski, baskijski i galicijski jezik). Ove listove objavljuju privatne kompanije, a glavni izvori finansiranja su javnost, a ponekad državni grantovi.

²³ "Sl. Glasnik" br. 77/2009, 20/2014-Odluka US I 55/2014

²⁴ Sl. list SRJ", br. 11/2002, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 72/2009 - dr. zakon i 97/2013 - odluka US

ŠVEDSKA

U Švedskoj postoji veliki broj jezika koji se upotrebljavaju, ali samo nekoliko njih ima pravni status manjinskog jezika. U nastavku teksta predstavljene su informacije u vezi sa manjinama, pravilima za izdavanje novina na jeziku manjinskih naroda, kao i kratka informacija o državnom sistemu subvencionisanja štampe za koji je nadležna vladina agencija Savjet za subvencionisanje štampe (*Press Subsidies Council*).

Manjine i novine na manjinskim jezicima

Nacionalne manjine u Švedskoj su Jevreji, Romi, Sami (Laponci), Švedski Finci i Tornedalci. Jezici manjinskih naroda su jevrejski, romski, laponski (samski), finski i meänkieli. Zbog svoje istorijske i geografske osnove finski, samski i *mejankieli* (*meänkieli*) dobili su bolji status. Ratifikacijom Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, Švedska je preuzela obavezu da obezbijedi ili olakša osnivanje ili podršku makar jednog lista na ovim jezicima.

U 2014. godini, neke novine koje se u potpunosti ili djelimično izdaju na finskom, imaju pravo na subvencije. Ne postoje [dnevne i sedmične] novine na samskom ili *mejankieli*, ali postoje časopisi koji se u cjelini ili djelimično izdaju na ovim jezicima.

Regulisanje subvencija za štampu – opšte informacije

Savjet za subvencionisanje štampe ima za cilj da održi raznolikost tržišta štampe. Zakon o godišnjim subvencijama za štampu sadrži odredbe o direktnim subvencijama države za medijske kuće koje izdaju novine. Subvencije se daju u vidu operativnih ili distributivnih subvencija. Novine čiji je izdavač država ili opština nemaju pravo na subvencije.

Medijske kuće koje žele da dobiju subvenciju u skladu sa ovim zakonom moraju podnijeti zahtjev Savjetu za subvencionisanje štampe. Novine moraju imati za cilj redovno prenošenje vijesti ili formiranje opšteg političkog mišljenja, moraju se izdavati najmanje jednom sedmično, moraju imati sadržaj napisan prvenstveno na švedskom jeziku i moraju biti distribuirane u zemlji. Takođe, moraju biti izdate pod određenim nazivom, a urednički sadržaj mora obuhvatati najmanje 55% ukupnog sadržaja. Novine bi trebalo da imaju i određeni broj primjeraka namijenjenih pretplatnicima. Prilikom primjene Zakona, Savjet ne uzima u obzir politički stav tih novina ili stav o privatnim stvarima.

Medijske kuće koje su dobile operativne subvencije su dužne svake godine da podnesu izvještaj Savjetu o načinu na koji je subvencija iskorišćena i koje je troškove pokrila. Savjet se brine o tome da se subvencije koriste u skladu sa Zakonom. Izvještaj sačinjen na osnovu ovih informacija se dostavlja Vladi i Evropskoj komisiji.

Regulisanje subvencija za štampu – manjinski jezici

Novine čiji urednički sadržaj nije većim dijelom napisan na švedskom jeziku trebalo bi da imaju ista prava na sticanje operativne subvencije (ukoliko ispunjavaju ostale uslove navedene u Zakonu) u sljedećim slučajevima: ukoliko su usmjerene na manjinske jezike u Švedskoj, ukoliko im je glavna redakcija u Švedskoj i ukoliko imaju najmanje 90% pretplatnika nastanjenih u Švedskoj. Međutim, poslednji uslov se ne odnosi na novine čiji je urednički sadržaj većim dijelom napisan na samskom ili *mejankieli*.

U određenim slučajevima, novinama može biti odobrena ograničena operativna subvencija (ukoliko ispunjava uslove za opštu operativnu subvenciju, osim uslova u pogledu pokrivenosti). Uslovi za sticanje subvencije podrazumijevaju da novine moraju imati urednički sadržaj koji je makar 25% napisan na jednom od ovih jezika (finski, samski ili *mejankieli*), ili na više ovih jezika, i da su mjesto izdavanja tih novina određene oblasti u Švedskoj.

Novine čiji je urednički sadržaj većim dijelom napisan na samskom ili *mejnakieli* imaju opštu operativnu subvenciju ukoliko ostvare pola broja pretplatnika koji su neophodan uslov za novine koje se izdaju na švedskom.

Spisak novina

Sljedeće novine koje se izdaju na nekom od zvaničnih manjinskih jezika dobijaju subvencije Savjeta za subvencionisanje štampe. Međutim, nije isključena mogućnost da mogu postojati druge male, lokalne novine, koje su djelimično napisane na nekom od manjinskih jezika:

- *Ruotsin Suomalainen* su nedjeljne novine na finskom jeziku koje izdaje medijska kuća *RS Press AB*. Ove godine su dobili subvenciju od 574.043 eura. Broj pretplatnika je 9.797.
- *Suomen Uutisviikko* su nedjeljne novine na finskom jeziku koje izdaje medijska kuća *Per Texta Förlag AB*. Ove godine su dobili subvenciju od 244.350 eura. Broj pretplatnika je 2.195.
- *Haparandabladet* su dvonedjeljne novine koje su djelimično napisane na finskom i izdaje ih medijska kuća *Haparandabladet AB*. Ove godine su dobili subvenciju od 244.350 eura. Broj pretplatnika je 3.141.

Sljedeće novine koje se izdaju na drugim jezicima su dobile sljedeće iznose subvencije:

- *Eesti Päevaleht* su nedjeljne novine na estonskom jeziku koje izdaje medijska kuća *Eesti Päevaleht Förlags AB*. Ove godine su dobili subvenciju od 183.236 eura. Broj pretplatnika je 2.180.

Spisak časopisa

Sljedeći časopisi koji se izdaju na zvaničnim manjinskim jezicima dobijaju subvencije od Švedskog savjeta umjetnosti:

- *METavisi*, djelimično napisan na *mejankieli*, izdaje društvo *Svenska Tornedalingars Riksförbund*. Izdaje se zajedno sa pomenutim dvonedjeljnim novinama *Haparandabladet* šest puta godišnje, kao tabloid i online izdanje.
- *Menmaa*, izdaje se na *mejankieli*, četiri puta godišnje.
- *Liekki*, izdaje se na finskom, četiri puta godišnje.
- *Sheriffi*, izdaje se na finskom i švedskom, dva puta godišnje.
- *Yks Kaks*, izdaje se na finskom i švedskom.
- *É Romani Glinda*, izdaje se šest puta godišnje.
- *Romani E Journal*.
- *Le Romani Nevimata*, izdaje se na romskom četiri puta godišnje.
- *Samefolket*, izdaje se na švedskom i laponskom jeziku, deset puta godišnje.
- *Nuorat*, izdaje se na švedskom i laponskom, četiri puta godišnje.

Sljedeći časopisi koji se ne izdaju na švedskom ili engleskom dobijaju subvencije od Švedskog savjeta umjetnosti:

- *Anushilon*, izdaje se na bengalskom.
- *100% culture*, izdaje se na francuskom.
- *Alif*, izdaje se na somalskom.
- *Alsada*, izdaje se na arapskom.
- *Avaye Zan*, izdaje se na persijskom.
- *Tummuz*, izdaje se na arapskom.

UJEDINJENO KRALJEVSTVO

U Ujedinjenom Kraljevstvu ne postoje listovi koji izlaze na jezicima nacionalnih manjina na nivou države. Međutim, u zemljama koje su sastavni dio Ujedinjenog Kraljevstva, koje uživaju različite stepene prenošenja vlasti sa glavne uprave Ujedinjenog Kraljevstva, ipak postoje takvi listovi.²⁵

Dnevne novine sa najvećim tiražem u Velsu su *Western Mail* koje izdaje *Media Wales Ltd* u Kardifu, filijala najveće medijske kuće u Ujedinjenom Kraljevstvu *Trinity Mirror*. Ove dnevne novine je osnovao *John Crichton-Stuart* 1869. godine u Kardifu (to su bile dnevne novine koje su se prodavale za peni). Prostor u novinama koji je bio namijenjen velškom jeziku mijenjao se tokom vremena, ali trenutno se na velškom izdaju najmanje dvije stranice u okviru dodatka koji izlazi subotom. Listovi koji se izdaju samo na velškom imaju daleko manji tiraž i vjerovatno se finansiraju od pretplate. Međutim, *Golwg*, nedjeljnik i aktuelni časopis u Velsu, je nedavno pokrenuo objavljivanje elektronske verzije uz finansijsku podršku vlade (*Welsh Assembly Government*).

Naucht24 je online izdanje novina na irskom jeziku i nedjeljnik u elektronskoj formi sa nedjeljnim štampanim izdanjem sa sjedištem u Belfastu, Sjeverna Irska.

An Ultach, koji je osnovan 1924. godine, je drugi najstariji časopis na irskom jeziku koji i dalje postoji. Finansira ga Umjetnički savjet za Sjevernu Irsku i *Foras na Gaeilge*, državno tijelo nadležno za promovisanje irskog jezika širom Irske.

Osim toga, pojedine novine objavljuju dio vijesti na jezicima iz keltske grupe jezika. Na primjer, neke škotske novine, kao što su *Scotland on Sunday*, *Press* i *Journal (Highland edition)* i *The Scotsman* štampaju rubrike na gaelskom jeziku. Rubrike na manks jeziku se povremeno pojavljuju u *Isle of Man Examiner*. *An Gannas* je mjesečnik u Kornvolu koji sadrži vijesti i zanimljivosti a izdaje ga *Kowethas an Yeth Kernewek*, udruženje za promociju kornskog jezika.²⁶

---

²⁵ Ujedinjeno Kraljevstvo obuhvata Englesku, Vels, Škotsku i Sjevernu Irsku.

²⁶ Kornvol je država na jugozapadu Engleske.

IZVORI INFORMACIJA

1. Act CLXXIX of 2011 on the Rights of Nationalities
[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2012\)014-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2012)014-e)
2. Act on Rights of Members of National Minorities
http://www.minelres.lv/NationalLegislation/Czech/Czech_Minorities_English.htm
3. Constitution of Finland 11 June 1999 (731/1999, amendments up to 1112 / 2011 included) <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>
4. Constitutional Law of Georgia No 3710 of 15 October 2010 - LHG I, No 62, 5.11.2010,
<http://csb.gov.ge/uploads/2081806.pdf>
5. Constitution of Poland (Dziennik Ustaw No. 78/1997):
<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>
6. Constitution of Romania
http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_2&par1=2#t2c1s0a15
7. Constitution of the Republic of Lithuania
<http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm>
8. ECPRD Request No. 2652 *Minority language newspapers*, October 3, 2014
9. European Charter for Regional or Minority Languages
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/148.htm>
10. Framework Convention for the Protection of National Minorities
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/157.htm>
11. Internet stranice Romskog informativnog centra http://bhric.ba/?page_id=74
12. Konverter valuta www.oanda.com
13. National Minorities Cultural Autonomy Act, Riigi Teataja I 2002, 62, 376
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/519112013004/consolide>
14. Norwegian Ministry of Culture: Support schemes (state aid) for the media, Grants for Sami newspapers <http://www.regjeringen.no/en/dep/kud/selected-topics/Film-and-media/Support-schemes-state-aid-for-the-media.html?id=766352>
15. Statut novinsko izdavačke ustanove „EDIT“
16. The Fundamental Law of Hungary (the Fundamental Law of Hungary shall enter into force on 1 January 2012)

<http://www.kormany.hu/download/a/1c/11000/The%20New%20Fundamental%20Law%20of%20Hungary.pdf>

17. The Regional Language, National and Ethnic Minorities Act (Dziennik Ustaw No. 17, item. 141, with the amendment of 2005, No. 62, item 550):
http://ksng.gugik.gov.pl/english/files/act_on_national_minorities.pdf
18. Ustav Republike Srbije <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.872.html?SearchText=ustav>
19. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina <http://www.sabor.hr/ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina>
20. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, „Službeni glasnik“ br. 2/ 04
21. Zakon o javnom informisanju i medijima, „Sl. Glasnik“ br. 83/14
22. Zakonom o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina, “Sl. Glasnik” br. 77/2009, 20/2014-Odluka US I 55/2014
23. Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, „Sl. list SRJ“, br. 11/2002, „Sl. list SCG“, br. 1/2003 - Ustavna povelja i „Sl. glasnik RS“, br. 72/2009 - dr. zakon i 97/2013 - odluka US